

IN MEMORIAM

VOJMIL RABADAN

Kazališni redatelj, književnik, teatrolog, prevodilac, rođen u Splitu 31. srpnja 1909., preminuo je u Zagrebu 5. siječnja 1988. U Splitu završava klasičnu gimnaziju. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1932. diplomira romanistiku, gdje 1958. postiže doktorat. Kazalište mu je bilo životno opredjeljenje, unatoč nastojanjima don Frane Bulića da ga privuče k sebi. Za kazalište je živio i pisao, dramatisirao i obradio mnoga djela. Jednako je tako zadužio svijet kazališta lutaka, radio-drame i glazbe. Bio je neko vrijeme i gimnazijski profesor. U svojoj trilogiji Ivan Raos spominje ga pod nazivom »profesor francuskog«. Već su se tada dobro razumjeli. Živo je pratio i sudjelovao u katoličkom životu. Zanosio ga je Wojtyła — Ivan Pavao II., ne samo zbog književnih i pjesničkih ostvarenja. Mnogo je pisao za katoličke pozornice. Djela su mu objavljivana pod više pseudonima, npr. H. Rašić (= Harašić, djevojačko prezime majke), J. Marinov (marin, ime oca), Hieronymus (= sv. Jeronim, krsni zaštitnik).¹

* * *

Al dani lete, čovjek se sved novom brigom trudi
i malo časa ostaje onom što duša žudi.²

Smrt kao završetak zemaljskoga života činjenica je ljudskoga postojanja kojoj svaki smrtnik sigurno ide u susret. Činjenica koja nam je

¹ Za opširnije podatke usp. dr. ŠIMUN JURIŠIĆ, *Iz kazališne i novinarske povijesti*, vlastita naklada, Split 1987., str. 26—28.

² V. RABADAN, *Carmen Boscovichianum iliti Spomen mali velikom nam Rudi* (poema uz 200. obljetnicu smrti R. J. Boškovića DI), daktilograf, Zagreb 1987., str. 8. Na taj tekst kantatu je skladao maestro Boris Papandopulo.

unatoč tome nesigurna, nejasna i nenadana. Stoga je i uznemirujuća i možda zastrašujuća — jer ona je nasilje nad željom da se živi. To mi i danas proživljavamo na poseban način.

Kršćaninova smrt ne može biti daleko od smrti Kristove. Po krštenju pridruženi smo Njegovoj sudbini. »Duša mi je sad potresena, i što da kažem? Oče, izbavi me od ovoga časa? No, zato dođoh u ovaj čas!« (Iv 12, 27). Ili one druge riječi: »Ali, krstom mi se krstiti, i kakve li muke za mene dok se to ne izvrši!« (Lk 12, 50). To krštenje, ta smrt, to predanje vlastita života »za mnoge«, prihvaćeno je u svjetlu otajstvene stvarnosti: »Zaista, zaista, kažem vam: ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod« (Iv 12, 24). Bog je odlučio da ono jedinstvo između čovjeka i Boga, narušeno u Raju, bude ponovno uspostavljeno na Kalvariji. Bog je odlučio da božanska ljubav ponovno zadobije ljudsko srce, i to s pomoću raspeća, ali ne čovjeka, nego Boga, Isusa.

»A ja, kad budem uzdignut sa zemlje, sve ću privući k sebi« (Iv 12, 32). Upravo zbog toga riječi najvećeg zanosa, ushita i blažene nade mogu za nas biti one kratke riječi što ih je Isus izrekao u noći prije svoje smrti, riječi bremenite koje sažimaju svekoliko kršćansko postojanje: »Ja živim i vi ćete živjeti« (Iv 14, 19). Isus, jamac života, ne samo da posjeduje, ima život, on jednostavno jest život (usp. Iv 11, 25). Iz te spoznaje započinje Ivan svoju Prvu poslanicu zanosnim spjevom o onome tko jest život: »Što bijaše od početka, što smo čuli, što smo vidjeli očima svojim, što razmotrismo i ruke naše opipaše o Riječi, Životu — da, Život se očitova, i vidjeli smo i svjedočimo, i navješćujemo vam Život vječni, koji bijaše kod Oca i očitova se nama« (1 Iv 1, 1-2).

Tako kršćanin vjerom znade da je smrt rastanak od ovoga svijeta, a susret s Tvorcem i Sazdateljem života, koji mu je poklonio život kao dar. On zna da je smrt novo rođenje, prijelaz iz nižega u viši razred života. Zna da se život ne oduzima, nego mijenja.³

U tim mislima i s tim osjećajima opraštamo se i sjećamo našega prijatelja i suradnika dr. Vojmila Rabadana. Svaki je osobni život nedokučivi splet tajne, satkan od svjetla i tame, tuge i veselja. Nekome je Providnost namijenila više mjesta kod stola gozbe, a nekome drugome opet pod teškim drvom križa. Dr. Rabadan doživio je i proživio više ovih drugih dana. Ali nije klonuo. Ostao je nepokolebljivo vjeran svojim idealima, svojem ponosu i svojem dostojanstvu. U poemi o Ruderu Boškoviću znakovit je i ovaj njegov stih: »Sad idem, oko mene sve magleno je, tude.«⁴ U tome se zapravo krije i njegova osobna ispodjete odužega životnog putovanja na kojemu je, premda izuzetno nadaren, sposoban i radin, ipak bio uporno prešućivan i nepriznavan. Prepustimo pravorijek Povijesti.

Radio je mnogo i dobro, izvrsno. Često se pitao o smislu života i rada, o nadi uloženoj u posijano sjeme teatarske riječi koja je u konačnici htjela biti u službi Riječi. Nije mu bilo ni nepoznato ni nevažno da čovjek od pera, uza svoj stvaralački rad, neizbježno bude i pedagog. To se napose osjeća u djelima koja je stvarao, i postavljao na pozornicu, za

³ Usp. *Predslavlje* u Misi za pokojne.

⁴ *Carmen Boscovichianum*, str. 8.

sjemeništance na Šalati i za kandidatice i novakinje časnih sestara milosrdnica u Zagrebu. Trošio se u radu koji nije donosio priznanja. Kroz lik Jurja Križanića dohvaćamo i njegova razmišljanja: »Ali nije mi žao: Bog je malo kome dopustio da bude žetelac velikih zamisli, ali je svako-ga pozvao da bude sijač dobrih osnova i poticaja koji će sigurno jednom sazreti ako u njih vjerujemo i za njih radimo«. ⁵

Nije bilo rijetko da je maštao i iznosio misli kako bi bilo najbolje da se povuče u neki strogi samostan, u osamu, da bude sam sa svojim Velikim Učiteljem, što je bio njegov povlašten izraz za Isusa. Jednostavne duše, dubokih duhovnih iskustava i vjerskih doživljaja, poput sirote majke udovice s djecom iz susjedstva ili hrvatskog seljaka iz Solina, nepoznata monaha i one najjednostavnije, obične redovnice, to su bili njegovi obljubljeni likovi. Kako evanđeoski! Ti su ga likovi i u životu potresali, plašili i zanosili. Njima se oduševljavao i onda kad bi u svojoj bezazlenosti nespretno izrazili svoje duboke osjećaje. Tako mi je sa smiješkom više puta pričao dražesnu zgodu s kandidaticama. U zanosu uspješno ostvarenih igrokaza, kao u ime zahvale, iskreno su rekle: »Kad Vi umrete, mi ćemo doći na Vaš grob moliti.«

Zapravo je Vojmil bio onaj pravi skriveni molitelj, s bujicima pohvalnih naslova Gospi, u molitvi jedne tako bezazleno iskrene redovnice, koja po njegovim riječima moli: »Prečista djevice, Presveta Bogorodice, Gospo Kraljice neba i zemlje, Majko Božja, dobra Ti večer... Oprosti, Gospo premila, znam da sam opet pogriješila što sam te ovako pozdravila!... Netom izustim riječ 'Majko Božja', dođe mi da dodam 'Majko moja' i da razgovaram s Tobom kao sa svojom rođenom majčicom, tamo daleko u mom rodnom selu... U duši mi nešto govori da se Ti ne ljutiš zbog toga, jer Ti jes i hoćeš da budeš Majka svih nas, pa čak i moja, premda nisam dobra..., možda sam čak i najgora... Ali vjeruj mi, Majko Božja i majčice moja, ako i jesam zla, ja to ne bih htjela biti... Ipak sam Ti neizmjerljivo zahvalna što osjećam da me slušaš i da me voliš ovakvu kakva sam... Primi zato ovo moje skromno cvijeće...«⁶ I opet u jednostavnom liku hrvatskog seljaka iz Solina žarko moli i vapije: »Majko Božja, evo Ti još jednom donosim najljepši grozd iz svojega vinograda i s ovogodišnje jematve... Ti znaš, milostiva Majko, da meni odavno nije do berbe ni do života, ja još čekam samo ono, što mi Ti jedina možeš pokloniti, i zašto Te svaki dan i svaki sat, pa i u ovom času molim... Vjerujem da će tvoje majčinsko srce uslišiti moje bolne molitve, nadam se da me još samo zato i držiš na ovome svijetu što si odlučila da se mom gorkom vapaju odazoveš, i čekam Te, Gospo, čekam, ali teško je u toliku jadu čekati... Odazovi se, Majko presveta, pruži mi ruku, jer klonuh pod teretom patnje bezmjerne...«⁷

Kao vlastita oporučna ispovijest zvuče stihovi poklonjeni Boškovićevu životu: »Uradih što sam mogo za Boga, ljudsko znanje, // pomagat htijeh našeg doma stanje.«⁸ Kroz posljednjih dvanaest godina našega

⁵ J. MARINOV, *Oproštaj Jurka Križanića*, KS, Zagreb 1983., str. 18—19.

⁶ »Sestra vratarica. Sličica u čast Majci Božjoj i našoj«, u: *Uskršni i drugi igrokazi*, HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb 1981., str. 62—63.

⁷ J. MARINOV, »Poruka Majke Jelene«, u: P. GRGEC — J. MARINOV, *Legende o Kraljici Jeleni*, HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb 1976., str. 73—74.

⁸ *Carmen Boscovichianum*, str. 8.

poznanstva, prijateljstva i suradnje mogu posvjedočiti da su ti stihovi istinski odraz i Vojmilove duše. Prvi igrokaz napisan za Dječjačko sjemenište, »Poruka Majke Jelene« (1975.), napisao je i u cijelosti postavio na pozornicu — besplatno. Rekao mi je: »Znam zašto radim.« Njegovi su motivi bili čast i slava hrvatskoga naroda i Majke Božje: »S Njom imam svoje račune.« I još me je upozorio: »Pazite da mi to ne biste pokušali kasnije na neki drugi način naplatiti!« Zatim, kad je u proširenom dogovoru oko posljednjega ostvarenog djela, napisanog za Filozofsko-teološki institut DI, »Carmen Boscovichianum«, došlo na red i pitanje honorara, u istom je trenu dao odlučan odgovor: »Ja radim badava!«⁹ A nije živio nipošto u raskošnim mogućnostima. Naprotiv. Poznao je, međutim, dobro riječ i obećanje Učitelja: »Ne živi čovjek samo o kruhu« (Lk 4, 4), i ono drugo: »Blago siromasima duhom, njihovo je kraljevstvo nebesko« (Mt 5, 3). Čvrsto se nadamo da će Učitelj obilno ispuniti svoje obećanje.

Kao vjernik dr. Vojmil Rabadan živio je u temeljnim dimenzijama svoje kršćanske vjere. Bio je čest gost svojega Učitelja u Bazilici Srca Isusova u Palmotićevoj ulici. U korizmi bi vjerno izvršavao u dušu upijenu pobožnost: obilazak pet crkvi na spomenu pet Učiteljevih rana. A Marija, Majka Učiteljeva, česta je i časna gošća njegovih pozornica.

Gospodin je pozvao Vojmila k sebi, za naše ljudske oči i presudbe neočekivano i nepredviđeno, u božićno vrijeme. U igrokazu »Jabuke prvog Božića« njegov Andeo poručuje ljudima: »Zato Božji anđeli noćas svijetom lete, // da anđeli pred štalicom svi postanete!«¹⁰ A mi molimo da i on bude pridružen tim anđelima; da doživi svu zamašitost usrećujućega blaženstva svoje vjere, kako to govore njegovi stihovi: »Višnje Trojstvo bilo Tebi // Vir besmrtni slave i dike!«¹¹

U ime generacija sjemeništara — danas su već velikim dijelom svećenici ili su djelatni u drugim zvanjima — koji su ponosni što je dr. Vojmil Rabadan pisao djela upravo za njih, da su ih upravo oni pod njegovim vodstvom oživotvorili i dalje prenosili njihovu poruku, u ime Filozofsko-teološkog instituta DI i u svoje ime izričem svu našu zahvalnost dragome pokojniku Vojmilu, njegovoj supruzi Zori i kćerki Dubravki, u čijem sam domu doživljavao duboko prijateljstvo, iskrenu pažnju i plemenitu dobrotu. U njihovu sam domu upoznao i druge velikane hrvatske kulture. Našu zahvalnost ugrađujemo u našu molitvu i svećenički memento u svetoj misi. I dok se opraštamo od dragoga i cijenjenoga prijatelja, ostaju u nama svetopisamske riječi utjehe i nade: »Umnici će blistati kao sjajni nebeski svod, i koji su mnoge učili pravednosti, kao zvijezde navijeke, u svu vječnost« (Dn 12, 3).

Valentin Pozaić

⁹ U njegovu stanu u Zagrebu, 31. srpnja 1987., oko podneva; u društvu je bio i maestro Boris Papandopulo.

¹⁰ J. MARINOV, »Jabuke prvog Božića«, u: DEŽELIĆ — BROCHET — MARINOV, *Šest božićnih gluma*, HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb 1979., str. 29. Usput jedna zanimljivost: na sam dan smrti dr. V. Rabadana pohvalio mi se župnik S. C. kako su mu djeca uspješno izvela krasan božićni igrokaz »Jabuke prvog Božića«, koji da je napisao župnik Marinov!

¹¹ *Carmen Boscovichianum*, str. 9.